

Social utblick

Arne Borg

Svar på "Skyll Dig själv"

Sällan har ett seriöst debattinlägg som skrivits med omsorg om ansvaret för vårt gemensamma bästa fått en så snedvriden bedömning som av Arne Borg i Social utblick i nr 7 av Socialmedicinsk tidskrift.

I den artikel som "Skyll Dig själv" bygger på visar jag att det inte längre går att med nuvarande finansierings-system trygga den sjukvård som i varje fall större delen av svenska folket vill ha. I den knappa ekonomin har kraven på besparingar och rationaliseringar blivit så stora att vårdverksamheten hotas. Redan nu störs verksamheten påtagligt av att alltför stor energi satsas på ofructbara debatter om besparingar som leder till stora slitningar inom organisationen. Avgiftshöjningar är visserligen möjliga men om de blir för stora hotar de att omintetgöra det sociala trygghetssystemet i vilken sjukvården är en viktig del. Redan nu börjar nya finansierings-system uppstå utanför vårt solidariska skattefinansierade system därför att människor inte inom ramen för det solidariska systemet får den vård de vill ha.

Mot den bakgrunden anser jag att det blir nödvändigt att söka kompletterande vägar för att finansiera sjukvården i synnerhet som ökad skattefinansiering inte nu förefaller vara något alternativ. *Mitt inlägg är alltså inte ett bland andra förslag till besparingar utan ett förslag att behålla det nuvarande systemet kompletterat med viss kollektiv finansiering.* Det gör mig bekymrad att mitt inlägg refereras som ett besparingsförslag utan att många av läsarna av Socialmedicinsk tidskrift själva har sett den artikel som åsyftas.

I artikeln tar jag upp ett antal exempel på alternativa finansieringskällor utöver försiktiga avgiftshöjningar. Det finns områden där den enskilde inte har det slutliga betalningsansvaret utan det har lagts på särskilda kollektiv. Vi har redan sådana när det gäller trafikskador och yrkesskador där försäkringsbolag har det slutliga betalningsansvaret och inte den enskilde. Dessa försäkringar skulle kunna utvidgas till att också täcka de vårdkostnader som nu huvudsakligen landstingen svarar för i dessa fall.

Men jag söker vidare och finner att det inom andra områden skulle kunna vara möjligt att lägga betalningen av vårdkostnader på de som tillhandahåller farliga ämnen som alkohol och tobak. Tillverkare/distributörer/försäljare av produkter som bevisligen vållar en stor mängd sjukdomar kan tvingas ha försäkringar som täcker vårdkostnader. Jag kan inte se att det utgör något avsteg från en solidarisk princip — den enskilde är på samma sätt som nu garanterad vård genom lagstiftning. Det är bara en kompletterande finansieringsprincip. Att därigenom brukarna av alkohol och tobak troligen drabbas av prishöjningar på de produkter de använder och därigenom som "brukarkollektiv" får finansiera de skador dessa ämnen vållar innebär inte att vi lämnar principen om solidarisk sjukvård för alla.

Jag ser också att det kan vara ett värde i sig att de som tillhandahåller farliga ämnen får inse att deras försäkringskostnader ökar om man ökar försäljningen. Jag vill påstå att det kan vara väl så effektivt när det gäller att begränsa användningen som att samhället med pekpinnar och regler försöker stävja överdriven konsumtion.

I Social utblick tas också upp en del tekniska frågor om också hembränning skall belastas av försäkringspremier och risken för försäkringsstyster. Inlägget om hembränning får väl tala för sig självt. — Frågan om belastning på de kollektiva försäkringar som skisseras måste lösas genom smidiga regelsystem som utesluter att jurister får alltför mycket arbete. Avgörandet om

belastning av försäkringar kan exempelvis läggas på ansvariga läkare eller andra vårdgivare inom det sociala området på behandlingshem. Risken för att patienter som på ett så påtagligt sätt bidrar till vårdens finansiering skulle få stå tillbaka när det gäller vården torde då vara försumbar.

I Social utblick vänds sedan detta resonemang om ny finansiering i vissa situationer till att principen skulle vara att den som sjuknar genom att bruka alkohol och tobak, inte motiveras, äta felaktig mat, ådra sig könsjukdomar etc själv skall stå sitt kast och svara för sina egna kostnader. Jag är ense med artikelförfattaren om att vi inte vill ha ett sådant samhälle utan att vi även i fortsättningen vill ha en solidarisk sjukvårdspolitik. Men den måste tryggas genom delvis nya finansieringsformer — annars löper vi risken att systemet undergrävs mer än vad som nu är fallet.

Lars Andersson

Replik till Lars Andersson

Ditt inlägg bekräftar i allt väsentligt att utgångsläget för mina reflektioner var korrekt.

Ditt förslag till finansieringssystem/besparingsförslag innebär att tillverkare/distributörer/försäljare skall tvingas teckna en kollektiv försäkring som täcker vårdkostnaderna för sjukdomar som kan relateras till alkohol- och tobaksbruk. Men eftersom dessa grupper sällan betalar något ur egen ficka blir det konsumenterna själva som genom prisökningar får stå för kostnaderna. Det finns utredningar som förfäktar att enbart alkoholrelaterade sjukdomar tar 10% av vårdproduktionen. Det är alltså betydande belopp som skall täckas genom prishöjningar. Härliga tider skulle stunda för hembrännare, langare, smugglare och befolkningen i våra gränstrakter.

Ett ganska trubbigt redskap för att komma till rätta med våra missbruksproblem men sannolikt ett effektivt instrument för att kraftigt öka kriminaliteten. Och hur skulle det gå med vår strävan att harmonisera vår politik gentemot EG?

Eftersom alla ändå tillförsäkras en god omvårdnad så bibehåller vi den solidariska sjukvårdspolitiken, skriver Lars Andersson. Ja, kanske, men samtidigt har vi stigmatiserat en viss grupp sjukdomar och öppnat vägen för ett moraliserande som kan förgifta vårt samhällsklimat. Jag är övertygad om att detta inte är avsikten med förslaget. Lars Andersson är säkert mer mån om samhällsekonomi. Men det går inte att bortse från konsekvenserna.

Arne Borg

stödinsatser är exempel på åtgärder som syftar till att ge familjerna goda förutsättningar i det hänseendet.

För barn som lever i bristfälliga uppväxtmiljöer har socialtjänsten ett särskilt ansvar – ett ansvar och en skyldighet att ingripa för att skydda barn också i situationer när frivilliga insatser visar sig otillräckliga. Barns behov av skydd, omvårdnad och trygghet måste gå före föräldrars rätt till sina barn. På den punkten är vår lagstiftning helt entydig. För vissa yrkesgrupper finns dessutom en lagstadgad skyldighet att anmäla misstankar om att barn får illa. Det åvilar socialtjänsten att omgående inleda en utredning om det kommer till nämndens kännedom att ett barns hälsa och utveckling kan vara i fara. Det gäller oavsett hur detta kommer till nämndens kännedom.

Massmedias bevakning av berörda myndigheters handlande i dessa komplicerade och för alla parter mycket svåra situationer är naturligt och – inte minst av rättssäkerhetsskäl – även viktigt. Huruvida socialtjänsten brustit i de under sommaren aktuella ärendena får dock pågående utredningar av bland annat JO ge svar på.

Vi måste räkna med att det alltid i vårt samhälle kommer att finnas barn som inte har det bra i sina föräldrahem – som misshandlas eller löper risk för liv och hälsa. Vi vet också att det alltid kommer att vara en mycket grannliga och kontroversiell uppgift att bedöma om och när ett barn måste skiljas från sina föräldrar mot deras vilja. Det handlar om att våga barns olika behov mot föräldrarnas förmåga och egen vilja. Det ställer också frågan om samhällets makt contra familjens rätt till självbestämmande och integritet på sin spets. Ett dilemma som socialtjänstens företrädare måste hantera på ett professionellt och ansvarsfullt sätt.

Det är viktigt att socialtjänsten sprider generell kunskap om de orsaker och rättsliga grunder som kan motivera ibland nödvändiga ingripanden. Det förbud mot aga som finns i vårt land sedan 1979 är ett bra exempel på

att det genom information och opinionsbildning går att påverka människors synsätt och inställning till fysiskt våld i barns uppföstran.

Socialtjänsten måste i sitt opinionsbildande arbete verka för en ökad medvetenhet om vårt gemensamma ansvar för barnen i samhället. Förningen Sveriges Socialchefer kommer under hösten att ute i landets regioner ta initiativ till seminarier om barns uppväxtvillkor. Syftet är att ta vara på den kunskap och de erfarenheter som finns inom detta område. I det sammanhanget blir det också naturligt att sprida information samt skapa debatt i dessa viktiga samhällsfrågor.

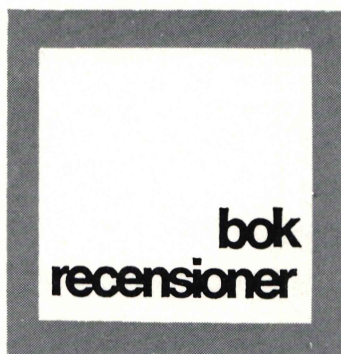

Red: Arne Borg

Barns trygghet i hemmet

Massmedia har den senaste tiden rapporterat om flera fall av barnmisshandel där socialtjänsten har kritiserats för ett alltför passivt agerande. Förningen Sveriges Socialchefer (FSS) vill med anledning av dessa djupt tragiska händelser göra följande uttalande:

Vi har i vårt samhälle ett gemensamt intresse och ansvar för att våra barn och ungdomar får växa upp under trygga och goda förhållanden. För socialtjänstens del innebär detta att kunna erbjuda familjer det stöd och den hjälp de efterfrågar och är i behov av. Barnomsorgen, socialtjänstens samverkan med mödra- och barnhälsovården, rådgivning och olika slag av

Att forska i socialt arbete

LARS-CHRISTER HYDEN (red)

I serien rapporter från FoU-byrån i Stockholms socialförvaltning har utgivits skriften RESANDERUM. EN ANTOLOGI OM FORSKNING I SOCIALT ARBETE (FoU-rapport nr 105).

För redaktion och inledning svarar Lars-Christer Hydén, som är fil dr i psykologi och forskningsledare för området socialt arbete vid FoU-byrån. Han medverkar även med en artikel om möten mellan människor på socialkontor. De övriga åtta artikelför-